

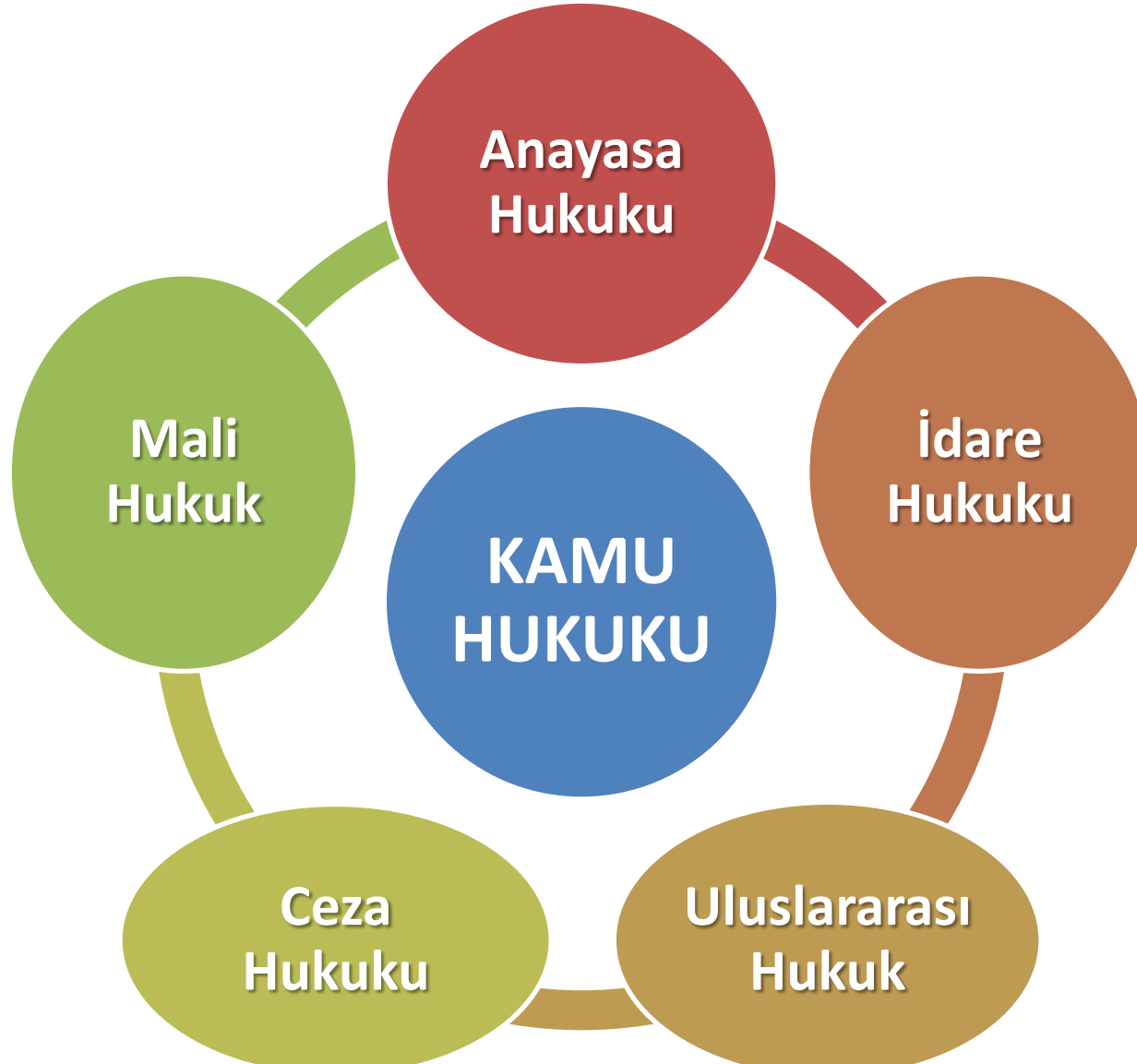
**Ankara
Üniversitesi
Hukuk Fakültesi
Adalet MYO**

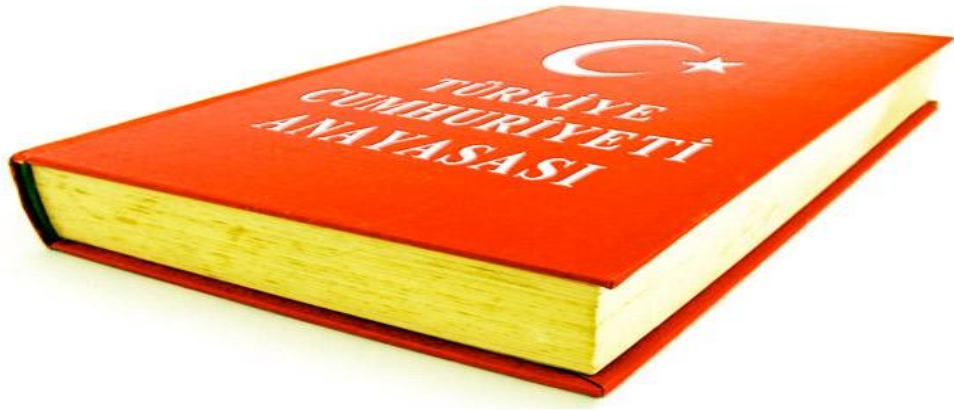
**İnfaz ve Güvenlik
Hizmetleri Programı**

Genel Hukuk-1 Dersleri

Kamu Hukuku Alt Dalları
(Anayasa Hukuku, İdare Hukuku, Ceza Hukuku)
ve
Bu Dallar ile İlgili
Temel Kavramlar

KAMU HUKUKUNUN TEMEL DALLARI

ANAYASA HUKUKU

DEVLET KAVRAMI

DEVLETİN TANIMI ve UNSURLARI

Devlet Kavramı

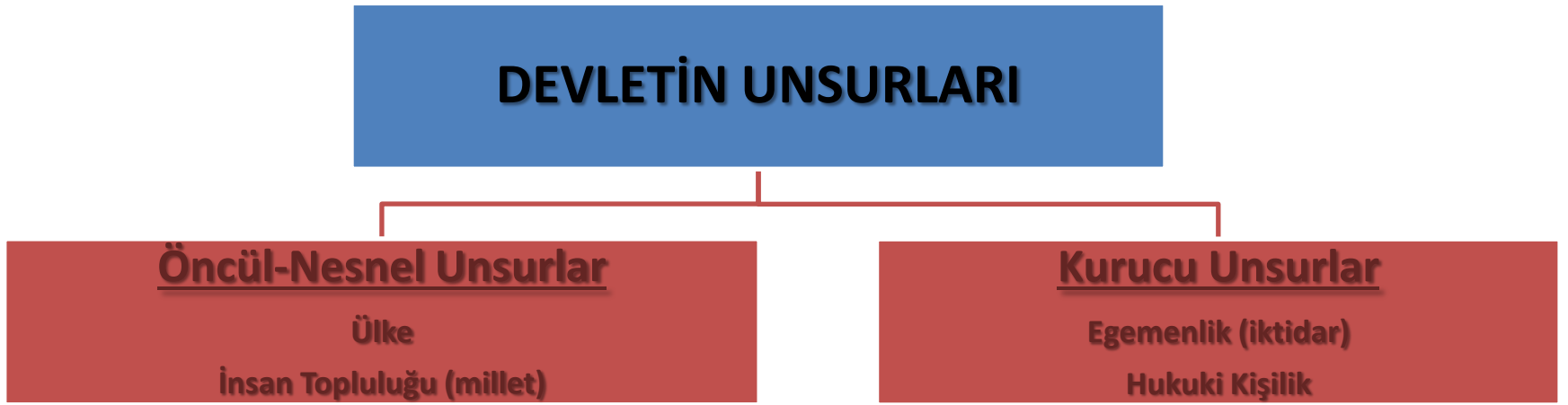
- Devlet, anayasa hukukunun temel konusu olan bir kavramdır.
- Devlet çeşitli biçimlerde tanımlanabilmektedir. Devletin tanımı konusunda çok sayıda tanım sunabilmek mümkündür. Zira devlet, değişik biçimlerde değerlendirilebilen, hem bir somut olgu hem de bir soyut kavram olarak ele alınabilen farklı disiplinler bakımından farklı anlamlara gelen bir kavramdır.
- Anayasa Hukuku bakımından da tüm devletleri kapsayan bir tanım yapabilmemiz mümkün değildir. Çünkü her anayasal düzen kendi “devlet”ini anlatır. Bir anayasada devletin vazgeçilmez koşulu olarak gösterilen bir husus, bir başka anayasada tanımlanan devlet için gerekli sayılmayabilir.
- Devlet kavramının kökenleri çok eskiye dayandırılmakla birlikte, devletin ilk ne zaman ortaya çıktığı konusunda bir fikir birliği bulunmamaktadır. Modern devlet anlamında devletin, yalnızca birkaç yüzyıl önce ortaya çıkan yani bir kavram olduğu konusunda görüş birliği vardır.
- Yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı anayasa hukukunda devleti tanımlamak yerine, devletin sahip olduğu unsurlardan hareketle devleti açıklamak yoluna gidilmektedir.

Devletin Tanımı

- Anayasa hukukunda üzerinde uzlaşılamayan bir devlet tanımlaması yapmak yerine, üzerinde uzlaşma olan devletin üç unsuru üzerinden devlet kavramı somutlaştırılmaktadır. Bu unsurlar ise; “ülke”, “insan topluluğu” ve “iktidar (egemenlik)”dır.
- Devletin üç unsurundan yola çıkarak devleti, **“belli bir ülkeye yerleşmiş, belirli bir insan topluluğunun hukuki ve siyasi düzenini kuran ve temsil eden siyasi iktidarın, kişiliğe ve egemenliğe sahip bir kurum niteliğindeki görünüşü”** olarak tanımlamak mümkündür.
- Daha kısa bir biçimde ifade edecek olursak; **“belirli bir toprak parçası (ülke) üzerinde egemenlik kurmuş insan topluluğu”** şeklinde bir devlet tanımlaması da yapılabilir.

Devletin Unsurları

- Devletin, yukarıda verilen tanımından da anlaşılacağı gibi, üç unsuru olduğu kabul edilmektedir.
- Bunlar **ülke**, **millet (insan topluluğu)** ve **egemenliktir** (Üç Öğe Kuramı).
- Ancak Türk Genel Kamu Hukuku Doktrinde bu üç unsura ek olarak “kişilik (devletin hukuki kişiliği)” unsuru da eklenmektedir.
- Bu durumun nedeni doktrinde devletin unsurlarının Öncül -Nesnel unsurlar ve Kurucu Unsurlar şeklinde iki üst başlık halinde ele alınmasıdır. Dolayısıyla ülke ve millet unsuru bulunmadan diğer unsurların değil ortaya çıkması, tartışılması dahi mümkün olamayacağından bu unsurlar Öncül-Nesnel Unsurlar kategorisinde ele alınmış; egemenlik ve kişilik unsurları ise, birbirleri ile olan sıkı bağlantıları nedeniyle Kurucu Unsurlar şeklinde tasnif edilmiştir.

ÜLKE UNSURU

ÜLKE UNSURU-1

- Devletin doğumunda rol oynayan, bu doğumun hazırlanmasını sağlayan unsurlardan biri, devletin insan unsurunu oluşturan topluluğa maddi varlığını sağlayacak olan, sınırları belirli bir toprak parçasının varlığıdır. Belli bir coğrafyaya yerleşmiş olmak, devletin varlığı için en önemli koşullardan birisidir. Ülke olmaksızın bir devletin kurulabilmesi mümkün değildir. Diğer taraftan ülke, devletin iç ve dış ilişkilerinde varlığının ve egemenliğinin gerçekleşme alanını oluşturmaktadır. Dolayısıyla, ülke unsuru olmaksızın bir devlet düşünülemez.
- Bir devlet ülkesini kaybederse ne olacaktır? Bu sorunun yanıtı, toprağını kaybeden devletin, devlet olma niteliğini de kaybedeceğidir. Çünkü kaybettiği topraklarda ve o topraklarda yaşayan nüfus üzerinde artık, bir başka devletin egemenliği geçerli olacaktır.
- Bir ülkenin yüzölçümü, devletin hukuki varlığı bakımından herhangi bir önem taşımaz. Dünya üzerinde bir kıta büyüklüğünde yüzölçümüne sahip devletler olduğu gibi (Avustralya), ülkesinin yüzölçümü ancak küçük bir yerleşim birimininki kadar olan devletler de mevcuttur (Lüksemburg).

ÜLKE UNSURU-2

- Devletin ülkesinin sınırlarının belli olması, devletin ülke unsuru bakımından son derece önemlidir. Çünkü ülke, sınırları kesin olarak tanımlanmış bir toprak parçasını ifade eder. Devletin ülkesini belirleyen sınırlar dağ, ırmak gibi doğal sınırlarla belirlenebileceği gibi, anlaşmalarla ve coğrafi enlem ve boylamlara dayanılarak da çizilebilir. Bu husus aynı zamanda, modern devleti, modern öncesi devlet benzeri oluşumlardan ayıran başlıca özelliktir.
- Ülke üç kısımdan oluşmaktadır. Bunlar kara, su ve hava ülkesi kısımlarıdır

ÜLKE UNSURU-3

- Ülkenin ilk kısmı kara sahasıdır (kara ülkesi).
- Kara ülkesi, devletin egemenliği altındaki kara parçasıdır. Kara ülkesi, toprak ve toprak altından oluşur.
- Kara sahası olmayan bir ülke düşünülemez. Diğer bir deyişle, sadece denizde veya havada bir devletin kurulması mümkün değildir. Bu nedenle, bir devletin mutlaka bir kara ülkesi bulunmalıdır.

ÜLKE UNSURU-4

- Ülkenin ikinci kısmı “su sahası” ya da diğer adıyla “su ülkesi”dir. Bir devletin su sahası egemenliği altındaki su alanıdır. Aynen kara ülkesinde olduğu gibi, su ülkesinde de ülke kapsamına sadece suyun yüzeyi değil, aynı zamanda altı da dahildir. Su sahası deniz, boğaz, kanal, akarsular ve göller gibi çeşitli unsurları kapsar. Devletin kara ülkesi içinde yer alan akarsular ise yukarıda gördüğümüz kara ülkesine dâhildir. Devletin kıyılarını çevreleyen deniz üzerindeki egemenlik ise çeşitli aşamalarda gerçekleşir. Kıyı devletin egemenlik hakkı bakımından denizler üç alana ayrılmaktadır. Bu alanlardan devletin egemenliğinin tam olduğu alanlara “karasuları” denir. Karasuları, bir kıyı devletin kara ülkesini çevreleyen ve uluslararası hukuka uygun olarak açıklara do İkinci alanda ise kıyı devleti tam değil, belirli bir egemenlik hakkına sahiptir. Bu alan 200 mile kadar çıkabilen bir alanı kapsar. Bu alana “bitişik bölge”, “balıkçılık bölgesi”, “kıta sahanlığı”, ve “münhasır ekonomik bölge” girmektedir. Üçüncü alan karasuları ve münhasır ekonomik bölge dışında kalan alanı kapsar. Buna açık deniz denir. Açık deniz hiçbir devletin ülkesine dahil değildir. Diğer bir deyişle, açık denizlerde hiçbir devletin egemenlik hakkı bulunmamaktadır. Açık denizde seyreden gemiler üzerinde, o geminin tabii bulunduğu devletin egemenlik hakkı söz konusudur. 12 mile kadar uzanan deniz kuşağına verilen isimdir.

ÜLKE UNSURU-5

- Ülkenin son kısmı hava sahası ya diğer adıyla “hava ülkesi”dir. Bir devletin hava sahası, devletin kara ülkesi ve karasularının üzerinde yer alan bütün hava sahasını kapsar. Hava sahasının dış sınırı karasularının bittiği çizgidir. Devletin hava sahası üzerinde tam egemenliği bulunur. Hava sahasının üst sınırının ne olduğu konusu ise halen tartışmalıdır. Uygulamada bu üst sınırın 100km'ye kadar çıkarıldığı bilinmektedir.
- ***Vatan kavramı*** ülke kavramından farklı olarak, türdeş bir insan topluluğunu (ulus) barındıran türdeş bir coğrafi bütünü ifade etmektedir. Vatan, ulus-devlet kurgusu içinde yer alan ülke unsurunun “ulus” kurgusuyla doğrudan bağlantılıdır. Ulus-devlet kurgusunda, ulus ile ülke/vatan arasında ideolojik bir ilişki mevcuttur. Hatta vatan kavramı, kendisinin üzerinde yaşadığı ulusça adeta kutsallaştırılmıştır.

İNSAN UNSURU (MİLLET)

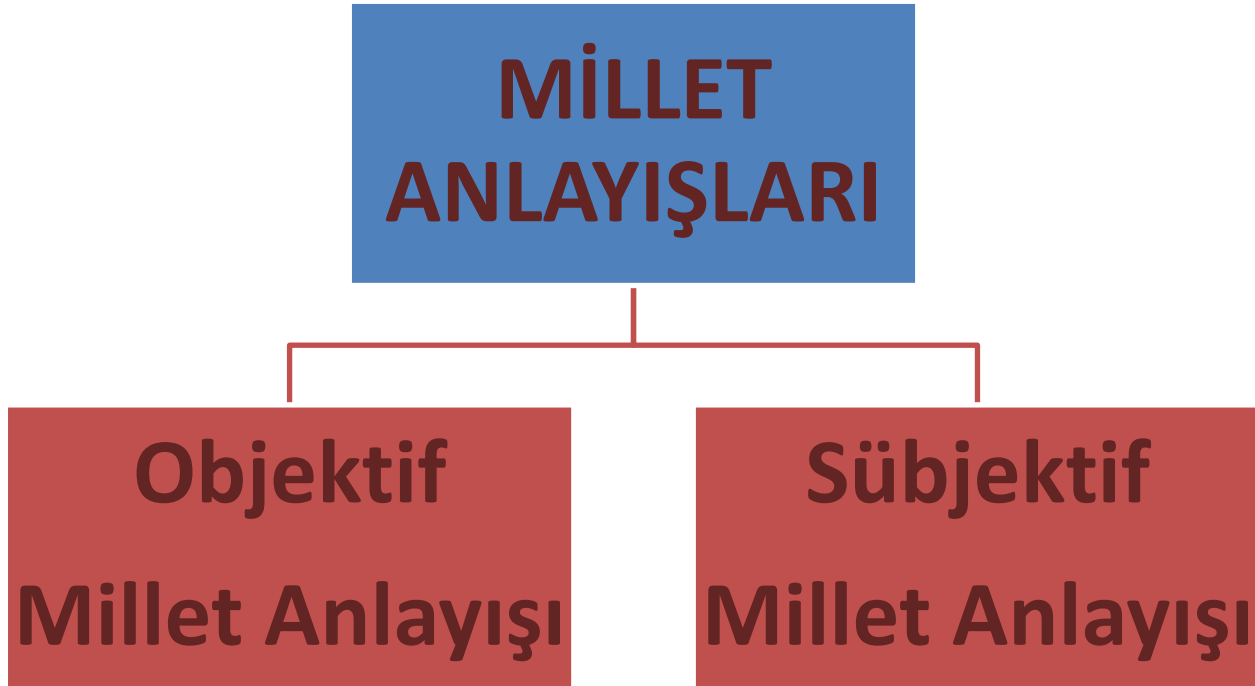

İNSAN UNSURU (MİLLET)-1

- Devletin varlığı için zorunlu unsurlardan bir diğeri insan topluluğudur. Nüfus yoksa devlet de yoktur. Devleti ancak devlet biçiminde örgütlenmeyi arzu eden, diğeri toplumlar karşısında tam bağımsız yaşayabilecek düzeye ulaşmış ve bağımsızlık bilincine erişmiş toplumlar ortaya çıkabilir. Bu nitelikleri taşıyan insan toplulukları ya da toplumlara ise millet denir.
- Millet kavramı, birbirlerine bir takım bağlarla bağlanmış insanlardan oluşmuş topluluğu ifade etmesinin yanı sıra; sadece belli bir ülkede, belli bir zaman diliminde ve belli bir devletin egemenliği altında yaşamakta olan insanları değil, aynı zamanda geçmiş ve gelecek kuşakları da kapsayan soyut bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.
- Devletin unsuru olarak milletin büyüklüğü, aynen kara parçasının büyüklüğünde söz konusu olduğu gibi önem arz etmez. Diğeri bir deyişle, bir millet on bin insandan da, beş yüz milyon insandan da oluşabilir. Çok küçük bir insan topluluğu dahi, belli bir toprak parçası üzerinde egemenlik kurabildikleri takdirde bir devletin unsuru olarak millet niteliğini kazanabilir.

İNSAN UNSURU (MİLLET)-2

- İnsanları birbirlerine bağlamak suretiyle milletin oluşumuna olanak veren bağların neler olduğu önemlidir. Bu bağların niteliğine göre, iki tür millet anlayışı ortaya çıkmaktadır:

İNSAN UNSURU (MİLLET)-3

- **Objektif Millet Anlayışı**
- Objektif millet anlayışına göre, millet bir takım objektif bağlarla birbirine bağlanmış insanların oluşturduğu bir topluluktur. Bu bağlara objektif niteliği kazandıran özellikleri adeta elle tutulur, gözle görülebilir olmalarıdır. Bu tür bağlara, ırksal, dilsel ve dinsel bağlar örnek gösterilebilir.
- Objektif millet anlayışı dışlayıcı bir anlayış olup, belirtilen bağlara sahip olmayanlar millete dahil sayılmaz.

İNSAN UNSURU (MİLLET)-4

- **Sübjektif Millet Anlayışı**
- Sübjektif millet anlayışına göre, bir insan topluluğunu millet haline getiren bağlar objektif değil, sübjektif bağlardır. Bu bağlar manevi niteliktedir. Bu anlayış uyarınca millet, geçmişte ortak gururlara ve bugün ortak bir iradeye sahip, beraber büyük işler yapmış ve yine bu yolda büyük işler yapmak arzusunu besleyen bir topluluktur.
- Ulus, ortak bir geçmişe sahip olan, acı-sevinç, parlak-karanlık günleri beraberce geçirmiş ve paylaşmış olan, geçmişten devraldığı ortak mirası gelecek kuşaklara da iletme kararlılığında olan, gelecekte de birlikte yaşamayı isteyen bir insan topluluğudur.
- Sübjektif millet anlayışında insanları bir araya getiren şeyin, ırk-din-dil gibi objektif unsurların değil, birlikte yaşama isteğinin varlığı biçiminde özetlenebilecek bir duygunun, yani sübjektif bir bağın varlığı olduğu görülmektedir.
- Sübjektif millet anlayışı, objektif millet anlayışının tersine kapsayıcı ve içselleştiricidir.
- Sübjektif millet anlayışı anayasal düzenimiz açısından da kabul edilmiştir.

EGEMENLİK UNSURU

Milli egemenlik öyle bir nurdur ki, onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar batar, mahvolur. Milletlerin esirliği üzerine kurulmuş müesseseler her tarafta yıkılmaya mahkûmdurlar.

EGEMENLİK UNSURU-1

- Egemenlik kurumsallaşmış siyasi iktidardır.
- İktidar genel olarak “sosyal ilişkiler çerçevesi içinde bir iradenin ona karşı gelinmesi halinde dahi yürütülebilmesi olanağı” veya “başkalarının davranışlarını kontrol edebilme olanağı” olarak tanımlanabilir. Bu anlamda iktidar, toplumdaki bütün gruplarda mevcuttur.

EGEMENLİK UNSURU-2

- Siyasi iktidar ise bir takım özelliklere sahiptir. Bunları şöyle sıralamak mümkündür:
 1. Siyasi iktidar temelinde kuvvet (güç) olgusu olan bir iktidardır. Ancak bu kuvvet olgusuna toplumun uzlaşması (consensus) da eklenmiştir. Bu sayede siyasi iktidar, rızaya dayalı bir itaati gerçekleştirir. Ancak rıza azaldığı ölçüde, siyasi iktidar da kuvvete başvurarak itaati gerçekleştirmeye çalışır. Bunun sonucu olarak, rızanın varlığı ve yüksek derecede gerçekleşmesi ise kuvvete başvurma gereğini azaltır.
 2. Siyasi iktidar toplumdaki tüm diğer iktidarlara oranla daha kapsayıcı ve üstündür. Çünkü etki alanı toplumun bütünüdür. Örneğin bir dernek içinde iktidarı kullananların iktidarı sadece dernek üyeleri üzerinde geçerli olabilir. Oysa siyasi iktidar tüm toplum üzerinde kullanılır.
 3. Siyasi iktidarın kurduğu düzene ve kararlarına uymak herkes için zorunludur. Siyasi iktidar, gerektiği durumlarda düzene ve kararlara uyulmasını sağlamak amacıyla maddi kuvvete ve zora başvurabilir, çeşitli müeyyideler (yaptırım) uygulayabilir. Bu kuvvet ve zor kullanma yetkisi şiddet tekeli olan siyasi iktidara aittir.
- Siyasi iktidarın kararlarının ve oluşturduğu düzenin herkes için bağlayıcı olabilmesi ve gerektiğinde bu bağlayıcılığın kuvvet ve zora başvurarak gerçekleştirilebilmesi, iktidarın meşruiyeti ile yakından ilişkilidir. Toplumlar ancak, düzeni kurmasının ve bu düzeni yürütmesinin bir hak olduğuna inandıkları iktidarlara meşru olarak kabul ederler. Bu durum, iktidarın koyduğu düzenin herkesi bağlamasını sağlar. Bu nedenle, toplumun meşru gördüğü iktidarın “otorite” niteliği kazandığı söylenebilir.

EGEMENLİK UNSURU-3

- Egemenlik, ülke ve millet üzerindeki üstün buyurma gücü olarak tanımlanmıştır.
- Klasik egemenlik anlayışına göre egemenlik üstün bir iktidar olarak, sınırlanamaz, bölünemez ve devredilemez niteliktedir.
- Bugün, klasik egemenlik anlayışının halâ geçerli olduğunu kabul etmek mümkün görünmemektedir. Zira anayasacılık hareketleri sonucunda egemenlik sınırlanmaya başlanmıştır ve anayasalar bu amacı gerçekleştirmede önemli işlevler görmektedir. Anayasalar, iktidarın hukukla sınırlanmasını sağlar.
- Ayrıca, egemenlik çerçevesinde iktidarın bölünmez olduğunu söyleme olanağı da kalmamıştır. Kuvvetler ayrılığı olarak ifade edilen ilke çerçevesinde, artık devletin farklı işlevlerinin farklı organlarca yerine getirilmesi ilkesi benimsenmektedir. Buna göre, yasama işlevi (kanun koyma) yasama organı, yürütme işlevi (yasaların uygulanması, yürütülmesi) yürütme organı ve yargı işlevi (uyuşmazlıkların çözümü ve yasalar çerçevesinde ceza verilmesi) yargı organı tarafından görülecektir. Bu durum, iktidarın tek elde toplanmasını önlemeyi amaçlamaktadır.
- Son olarak, artık iktidarın devredilmez olduğunu söylemek de mümkün değildir. İktidarın devredilmezliği ile tahtın devamlılığı kast edilmektedir. Oysa bugün, iktidar elden ele geçebilmektedir. Bir seçim sonucunda iktidara gelenler, demokratik sürecin bir unsuru olarak yapılan seçimler sonucunda iktidarı bir başka gruba devredebilmektedir. Bu durum karşısında, artık iktidarın devredilmez olduğunu iddia etme olanağı da kalmamıştır.
- Tüm bu açıklamaların da gösterdiği gibi egemenlik anlayışı kavramsal çerçevede ortaya koyulduğu ilk günden bu yana oldukça değişmiştir. Buna küreselleşmenin de etkilerini dahil edecek olursak bugün, klasik egemenlik anlayışı tablosundan oldukça uzak bir görünümle karşı karşıya olduğumuz söylenebilir.

EGEMENLİK UNSURU-4

- Egemenliğin iç ve dış boyutu olmak üzere iki boyutu mevcuttur.
- Egemenliğin dış boyutu, devletin bağımsızlığını ifade etmektedir. Bağımsızlık, bir devletin dünya üzerindeki diğer devletlerle eşit egemenliğe sahip olması ve kendi iç işlerine karışılmaması anlamına gelmektedir.
- Egemenliğin iç egemenlik boyutu ise, egemenliğin iç hukuka yansımaları ve egemenliğin çeşitli görünümleri olan para basmak, savaş ilan etmek, kanun yapmak gibi devlet iktidarının kapsadığı yetkileri ifade eder. Yine egemenliğin iç boyutu bugün niteliği değişmiş olmakla birlikte egemenliğin üstün buyurma gücü olarak sahip olduğu nitelikleri ifade eder.

HUKUKİ KİŞİLİK UNSURU

HUKUKİ KİŞİLİK UNSURU

- Devlet, ülkesi üzerindeki kişilerden ve sosyolojik gruplardan oluşan bir bütün olmasına karşın, onun varlığı bu kişi ve grupların varlığından soyut olarak ele alınmalıdır. Örneğin günlük yaşamda insanlar doğmakta, ölmekte; dernekler şirketler, siyasi partiler kurulmakta, dağılmakta; yöneticiler değişmekte, fakat devlet bütün bu değişikliklerden bağımsız olarak varlığını sürdürebilmektedir. Bu durum, devletin kendisini oluşturan kişilerden ayrı bir kişiliği olduğu görüşünü doğurmuştur. Ancak, devlet bir gerçek kişi değil, tüzel kişidir.
- Devletin bir tüzel kişiliğe sahip olduğunun kabul edilmesi devletin sürekliliğini (devamlılığını) sağlamak açısından önemlidir. Devlet, kendisini meydana getiren organizasyonun bireylerinden bağımsız olarak varlığını sürdürmektedir. Yöneticiler, bir tüzel kişi olan devlet adına işlemler yapmakta, bu işlemlerin sonuçları devleti bağlamaktadır. Yöneticilerin değişmesi, onlardan ayrı bir kişiliğe sahip olan devletin hakları ve sorumlulukları açısından bir değişiklik yaratmamaktadır.
- Devlete hukuki kişilik tanınmasının sonucu olan devletin sürekliliği (ya da devamlılığı) bazı önemli sonuçlar doğurmaktadır. Devletin devamlılığının önemli sonuçlarından biri uluslararası antlaşmaların devamlılığıdır. Belirli dönemde yapılan bir antlaşma, sadece o dönemdeki siyasi iktidarı değil, antlaşma ve antlaşmanın doğurduğu hukuki sonuçlar ortadan kalkıncaya kadar gelecek olan tüm siyasi iktidarları bağlamaktadır.
- Devletin devamlılığının bir diğer önemli sonucu, hukukun devamlılığıdır. Kanunlar, sadece yürürlüğe girdikleri dönemdeki görevliler görevde kaldığı sürece yürürlükte kalmazlar. Kişi ve organlardan bağımsız olarak görevlilerin görevleri sona erdikten sonrasındaki süreçte de yürürlükte kalmaya devam ederler. Benzer biçimde, bir devletin borçları da yönetimler ve kişiler değişmesine rağmen hâlâ mevcudiyetini sürdürmektedir.

CUMHURİYETİN NİTELİKLERİ

Cumhuriyetin Nitelikleri AY madde 2

- **II. Cumhuriyetin nitelikleri**
- **MADDE 2-** Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

HUKUK DEVLETİ İLKESİ

- **TANIMI**
- **Hukuk devleti en kısa tanımıyla tüm faaliyetlerinde hukuk kurallarına bağı olan devlet demektir.**
- Türk Anayasa Mahkemesi'nin kararlarında ise "Hukuk devleti, insan haklarına saygı gösteren, bu hakları koruyucu, adaletli bir hukuk düzeni kurup sürdürmekle kendini yükümlü sayan, bütün etkinliklerinde hukuka ve Anayasaya uyan, işlem ve eylemleri bağımsız yargı denetimine bağı olan devlet" olarak tanımlanmıştır.

HUKUK DEVLETİ İLKESİ

- **GEREKLERİ**
- GENEL GEREK:
- Tüm devlet organlarının (yasama, yürütme ve yargı organlarının için de) hukuka bağılı olması
- ÖZEL GEREKLER:
 1. İdarenin Eylem ve İşlemleri Yargı Denetimine Tabi Olması
 2. Hâkimlerin Bağımsız Olması ve Hâkimlik Teminatlarının Bulunması
 3. İdarenin Faaliyetleri Önceden Bilinebilir Olması
 4. Hukuki Güvenlik İlkesi ve Geçmişe Etki Yasağının Geçerli Olması
 5. İdarenin Mali Sorumluluğunun Bulunması

SOSYAL DEVLET İLKESİ

- **TANIMI**

- Sosyal devlet, **devletin sosyal barışı ve sosyal adaleti sağlamak amacıyla sosyal ve ekonomik hayata aktif müdahalesini gerekli ve meşru gören bir anlayış** olarak tanımlanır.
- Diğer bir deyişle, sosyal devlet, herkese insan onuruna yaraşır asgari bir hayat standardı sağlamayı amaçlayan bir devlet anlayışını ifade eder.
- Sosyal devlet kişinin önündeki ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak ve sosyal ve ekonomik koşulları geliştirilmek suretiyle kişiyi özgürleştirmeyi görev edinen bir devlettir.
- Sosyal devleti ilkesi, sosyal ve iktisadi hayata müdahale edebilen bir devlet anlayışını ortaya koyar. Bu müdahalelerin temel amacı ise sosyal adaleti ve insanların onurlu bir yaşam seviyesine sahip olmalarını sağlamaktır.

SOSYAL DEVLET İLKESİ

- Devlet, sosyal devleti gerçekleştirmeye yönelik çeşitli tedbirler uygulamak zorundadır. Bu tedbirler:
 1. Herkese insan onuruna yaraşan asgari bir yaşam düzeyi sağlamaya yönelik tedbirler
 2. Toplumdaki gelir ve servet farklılıklarının azaltılmasına yönelik tedbirler
 3. Ekonomik ve sosyal hakları hayata geçirmek için kalkınmayı sağlamaya yönelik tedbirler

DEMOKRATİK DEVLET İLKESİ

- **TANIM**

- Cumhuriyet egemenliğin halka ait olduğu bir devlet biçimini ifade ederken, demokrasi “halkın, halk için, halk tarafından yönetimi” veya halkın iktidarı olarak tanımlanabilir.
- Demokratik devlet ise devlet yönetimine halkın katıldığı, devlet yönetiminin halkın iradesi doğrultusunda gerçekleştirildiği bir devlet olarak tanımlanabilir.

DEMOKRATİK DEVLET İLKESİ

- **KOŞULLARI:**

- Demokratik devletten söz edince varlığı gerekli görülen bazı koşullar aşağı gibi belirtilebilir:

1. Etkin Siyasal Makamlar Seçimle İş Başına Gelmelidir
2. Seçimler Düzenli Aralıklarla Yapılmalıdır
3. Seçimler Serbest Olmalıdır
4. Birden Çok Siyasi Parti Bulunmalıdır
5. Muhalefetin İktidar Olma Şansı Mevcut Olmalıdır
6. Temel Kamu Hakları Güvence Altına Alınmış Olmalıdır

DEMOKRATİK DEVLET İLKESİ

- **DEMOKRATİK DEVLETİN UNSURLARI:**
- Demokrasi ve demokratik bir devletin zorunlu unsurları, diğer bir deyişle asgari koşulları aşağıdaki gibidir:
 1. Serbest ve düzenli seçimler
 2. Çok partili siyasal hayat
 3. Temel hak ve hürriyetler

İNSAN HAKLARINA SAYGILI DEVLET İLKESİ

- Hürriyet, bir şeyi yapma veya yapmama, belli bir şekilde davranıp davranmama gücü olarak tanımlanabilir. Bir başka ifadeyle, hürriyet, serbest hareket etme gücüdür. Dolayısıyla, serbestinin olmadığı yerde hürriyetten söz etme olanağı da yoktur.
- Hak, hürriyetin somutlaşmış biçimidir. Hak, bir hürriyetin gerçekleşebilmesi için, anayasa ve kanunlarla kişiye tanınmış yetkililerdir. Hak, sahip olan kişiye devletten ya da diğer bireylerden bir şeyin yapılmasını talep etme yetkisi verir.
- İnsan hakları, herhangi bir ayırım gözetmeksizin, tüm insanların yararlanabileceği, doğuştan sahip oldukları haklardır.
- Temel hak ve özgürlükler, Anayasa gibi somut-pozitif hukuk metinlerinde düzenlenen hak ve özgürlükleri ifade etmek için kullanılan bir hukuk tabiridir.

İNSAN HAKLARINA SAYGILI DEVLET İLKESİ

- **TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER**
 - Temel hak ve hürriyetler, üçlü ayrıma tabi tutulur.
- 1. Negatif Statü Hakları:** Kişinin devlet tarafından dokunulamayacak ve ihlal edilemeyecek alanının sınırlarını çizen, konut dokunulmazlığı, kişi güvenliği, düşünce hürriyeti gibi haklardan oluşan devlete karışmama ödevi yükleyen hak kategorisidir.
 - 2. Pozitif Statü Hakları:** Bireylerin devletten olumlu bir davranış, bir hizmet veya bir yardım beklemelerine olanak tanıyan sağlık hakkı, konut hakkı, çalışma hakkı gibi haklar olup bu haklar bireye devletten bir edimde bulunmasını isteme hakkı verir.
 - 3. Aktif Statü Hakları:** Kişinin devlet yönetimine katılmasını sağlayan seçme ve seçilme hakkı, siyasi parti kurma ve siyasi partilere katılma hakkı gibi haklardır.

İNSAN HAKLARINA SAYGILI DEVLET İLKESİ

- **TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİN SINIRLANDIRILMASI**
- Devletin ve toplumun var olabilmesi ve sürekliliğinin sağlanabilmesi için hürriyetlerin sınırlandırılması kaçınılmaz bir zorunluluk teşkil etmektedir. Ancak, demokratik bir siyasal sistemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması keyfi bir biçimde yapılamaz. Bu sınırlandırmalar sadece belirli sebeplerle ve hukuka uygun bir biçimde yapılabilir.
- **Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılma koşulları**
 1. Temel Hak ve Özgürlükler Ancak Kanunla Sınırlandırılabilir
 2. Sınırlama Anayasa'nın İlgili Maddesinde Belirtilen Sebeplere Dayanmalıdır
 3. Sınırlamada Ölçülülük İlkesine Uyulmalıdır
 4. Hakkın Özüne Dokunulmamalıdır
 5. Sınırlamalar Anayasanın Sözüne ve Ruhuna Uygun Olmalıdır
- Savaş, seferberlik, ayaklanma, deprem, salgın hastalık gibi olağanüstü dönemlerde temel hak ve hürriyetlerin olağan dönemlerde olduğundan daha ileri bir aşamada sınırlandırılması, hatta gerektiği hallerde hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulması (askıya alınması) dahi mümkündür.

DİĞER TEMELLER

- Türkiye Cumhuriyetinin diğer temelleri ise laiklik ve üniter devlet ilkeleri olarak belirtilebilir.
- Laiklik, “din hürriyeti” ve “din ve devlet işlerinin ayrılığı” şeklinde iki boyutu bulunan hukuki bir kavramdır. Laik devlet tüm inançlara eşit uzaklıkta bulunan bir devlet anlayışıdır.
- Üniter devlet, ülkesi ve milletiyle bölünmez olan, federal devlet biçimine kapalı bulunan ya da diğer bir deyişle federal devlet biçimine izin vermeyen devlet tipidir.
- Federalizm devlet faaliyetlerinin, bölgesel yönetimlerle bir merkezi yönetim arasında, her yönetim türünün bazı faaliyetler hakkında kesin kararlar verebileceği biçimde bölündüğü bir siyasal örgütlenme tarzıdır.
- Federasyonlar, federal devlet ve federe devlet olmak üzere iki tür devleti içerir.
- Federe devletler de kendilerine ait bir ülkeleri, kendilerine mahsus bir halkları ve belli alanlarda sınırlanmış olmakla birlikte kendilerine ait egemenlikleri olduğu için birer devlet konumundadır.

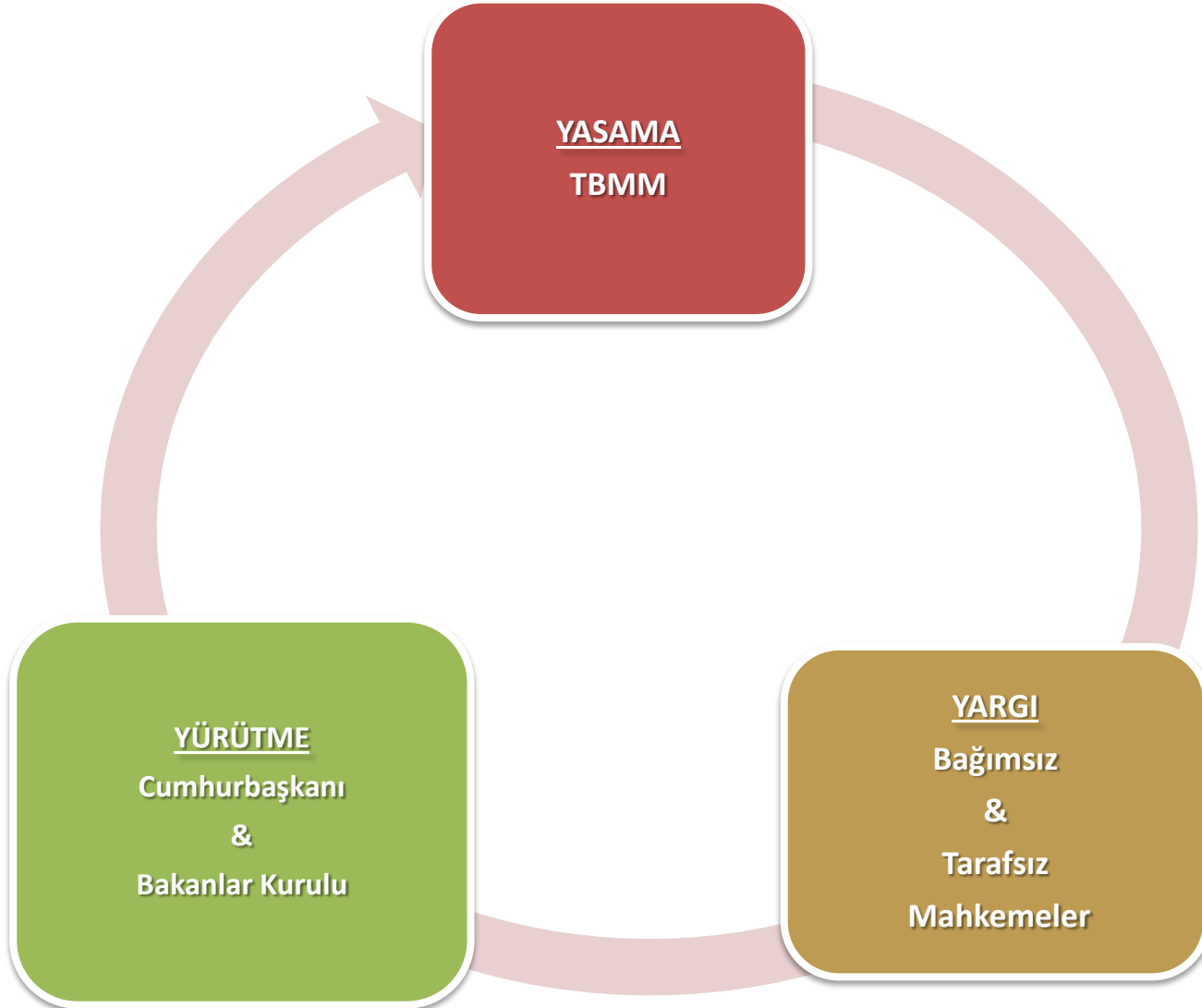
DEVLET ERKLERİ ve ORGANLARI

AY m. 75-160

ÜÇÜNCÜ KISIM

Cumhuriyetin Temel Organları

Devlet erkleri ve organları

I. Yasama Organi

Yasama Yetkisi ve Yasama Organı

- Yasama yetkisi, toplumun ihtiyaç duyduğu genel, soyut, objektif nitelikte asli hukuki düzenlemeler olan yasaları yapma iktidarıdır.
- Yasama yetkisi Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yasama organı olan TBMM'ye aittir

TBMM'nin niteliği ve kuruluđu

- 1982 Anayasası TBMM'yi tek meclisli bir yasama organı olarak tasarlamıştır.
- 1982 Anayasası'nın 75. maddesine göre “Türkiye Büyük Millet Meclisi beş yıldı bir genel oyla seçilen beşyzelli milletvekilinden oluşur”. (2019 600 MV!)

MİLLETVEKİLİ SEÇİLME YETERLİLİĞİ-1

- Anayasa'nın 76. maddesi milletvekili seçilme yeterliliğini düzenlemektedir. İlgili düzenlemeye göre;
- **1. Türk Vatandaşı Olma Şartı**
- **2. Yaş Sınırı Şartı (18 yaşını doldurmuş olma)**
- **3. Eğitim Şartı (en az ilkokul mezunu olma)**
- **4. Askerlik Şartı (askerlik ile ilişkisi olmama)**
- **5. Kısıtlı Olmama Şartı**
- **6. Kamu Hizmetlerinden Yasaklı Olmama Şartı**
- **7. Hüküm Giymiş Olmama Şartı** (taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar; zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırmaya, Devlet sırlarını açığa vurma, terör eylemlerine katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar MV olamaz)

TBMM'NİN GÖREV ve YETKİLERİ

1. Bakanlar Kurulunu ve Bakanları denetlemek,
 2. Bakanlar Kuruluna belli konularda ve belli bir süre ile kayıtlı olarak kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek,
- m. 87
 - kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak;
 - bütçe ve kesinhesap kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek;
 - para basılmasına ve savaş ilânına karar vermek;
 - milletlerarası andlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak,
 - Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilânına karar vermek
 - Anayasanın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmek
 - Meclis araştırması, genel görüşme, Meclis soruşturması ve yazılı soru yollarıyla bilgi edinme ve denetleme yetkisini kullanmak

II. Yürütme Organ(lar)ı

Yürütme Yetki ve Görevi ile Yürütme Organları

- Yürütme, **ülkede yasaların ve temel siyasetin yürütülmesi ile ilgili bir yetki ve görevdir.**
- Yürütme yetki ve görevi **yürütme organ(lar)ına** aittir.
- Yürütme organları ülkemiz anayasal sisteminde bugün için **iki kanatlı** olarak tasarlanmıştır. Bunlardan birincisi **Cumhurbaşkanı** iken diğeri **bakanlar kurulu-hükümet**dir.
- Gelecekte **tek kanatlı bir yürütme** söz konusu olacak ve yürütme sadece **Cumhurbaşkanından** oluşacaktır.

Yürütme Organı

CUMHURBAŞKANI

Cumhurbaşkanı

- Beş yılda bir halk tarafından seçilir. (TBMM ile birlikte)
- Cumhurbaşkanı, kırk yaşını doldurmuş, yükseköğrenim yapmış, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip Türk vatandaşları arasından, doğrudan halk tarafından seçilir.
- Cumhurbaşkanının görev süresi beş yıldır. Bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.
- Cumhurbaşkanlığına, siyasi parti grupları, en son yapılan genel seçimlerde toplam geçerli oyların tek başına veya birlikte en az yüzde beşini almış olan siyasi partiler ile en az yüzbin seçmen aday gösterebilir.
- Cumhurbaşkanı seçilen milletvekilinin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.
- Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir.
- İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin herhangi bir nedenle seçime katılmaması halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır. İkinci oylamaya tek adayın kalması halinde, bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların salt çoğunluğunu aldığı takdirde Cumhurbaşkanı seçilir. Oylamada, adayın geçerli oyların çoğunluğunu alamaması halinde, sadece Cumhurbaşkanı seçimi yenilenir.
- Seçimlerin tamamlanamaması halinde, yenisi göreve başlayıncaya kadar mevcut Cumhurbaşkanının görevi devam eder.
- Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkin diğer usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

Cumhurbaşkanının Görev ve Yetkileri-1

- Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir.
- Cumhurbaşkanı, Devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder.
- Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşmasını yapar.
- Ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında Meclise mesaj verir.
- Kanunları yayımlar.
- Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir.
- Kanunların, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesiyle Anayasa Mahkemesinde iptal davası açar.
- Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanları atar ve görevlerine son verir.
- Üst kademe kamu yöneticilerini atar, görevlerine son verir ve bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasları Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenler.
- Yabancı devletlere Türkiye Cumhuriyetinin temsilcilerini gönderir, Türkiye Cumhuriyetine gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul eder.
- Milletlerarası andlaşmaları onaylar ve yayımlar.
- Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halkoyuna sunar.

Cumhurbaşkanının Görev ve Yetkileri-2

- Milli güvenlik politikalarını belirler ve gerekli tedbirleri alır.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil eder.
- Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verir.
- Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebiyle kişilerin cezalarını hafifletir veya kaldırır.
- Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemez. Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde, kanun hükümleri uygulanır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda,
- Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümsüz hale gelir.
- Cumhurbaşkanı, kanunların uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilir.
- Kararnameler ve yönetmelikler, yayımdan sonraki bir tarih belirlenmemişse, Resmî Gazetede yayımlandıkları gün yürürlüğe girer.
- Cumhurbaşkanı, ayrıca Anayasada ve kanunlarda verilen seçme ve atama görevleri ile diğer görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır.

Cumhurbaşkanının Cezai Sorumluluđu

- Cumhurbaşkanı hakkında, bir suç işlediği iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Meclis, önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir.
- Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasi partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her siyasi parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclis Başkanlığına sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona bir aylık yeni ve kesin bir süre verilir. Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımdan itibaren on gün içinde Genel Kurulda görüşülür. Türkiye Büyük Millet Meclisi, üye tamsayısının üçte ikisinin gizli oyuyla Yüce Divana sevk kararı alabilir. Yüce Divan yargılaması üç ay içinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere üç aylık e süre verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır.
- Hakkında soruşturma açılmasına karar verilen Cumhurbaşkanı, seçim kararı alamaz.
- Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilen Cumhurbaşkanının görevi sona erer.
- Cumhurbaşkanının görevde bulunduğu sürede işlediği iddia edilen suçlar için görevi bittikten sonra da bu madde hükmü uygulanır.

Cumhurbaşkanı yardımcıları, Cumhurbaşkanına vekâlet ve bakanlar

- **Cumhurbaşkanı, seçildikten sonra bir veya daha fazla Cumhurbaşkanı yardımcısı atayabilir.**
- Cumhurbaşkanı makamının herhangi bir nedenle boşalması halinde, kırkbeş gün içinde Cumhurbaşkanı seçimi yapılır. Yenisi seçilene kadar Cumhurbaşkanı yardımcısı Cumhurbaşkanlığına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır. Genel seçime bir yıl veya daha az kalmışsa Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimi de Cumhurbaşkanı seçimi ile birlikte yenilenir. Genel seçime bir yıldan fazla kalmışsa seçilen Cumhurbaşkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi seçim tarihine kadar görevine devam eder. Kalan süreyi tamamlayan Cumhurbaşkanı açısından bu süre dönemden sayılmaz. Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerinin yapılacağı tarihte her iki seçim birlikte yapılır.
- Cumhurbaşkanının hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hallerinde, Cumhurbaşkanı yardımcısı Cumhurbaşkanına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır.
- Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakanlar, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır. Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakanlar, 81 inci maddede yazılı şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde andiçerler. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan olarak atanırlarsa üyelikleri sona erer.

Cumhurbaşkanı yardımcıları, Cumhurbaşkanına vekâlet ve bakanlar

- Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, Cumhurbaşkanına karşı sorumludur. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında görevleriyle ilgili suç işledikleri iddiasıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Meclis, önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir.
- Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasi partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından, her siyasi parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclis Başkanlığına sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona bir aylık yeni ve kesin bir süre verilir.
- Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır ve dağıtımından itibaren on gün içinde Genel Kurulda görüşülür. Türkiye Büyük Millet Meclisi, üye tamsayısının üçte ikisinin gizli oyuyla Yüce Divana sevk kararı alabilir. Yüce Divan yargılaması üç ay içinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere üç aylık ek süre verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır.
- Bu kişilerin görevde buldukları sürede, görevleriyle ilgili işledikleri iddia edilen suçlar bakımından, görevleri bittikten sonra da beşinci, altıncı ve yedinci fıkra hükümleri uygulanır.
- Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilen Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakanın görevi sona erer.
- Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, görevleriyle ilgili olmayan suçlarda yasama dokunulmazlığına ilişkin hükümlerden yararlanır.
- Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir.

Başkomutanlık ve Genelkurmay Başkanlığı

- **Başkomutanlık, Türkiye Büyük Millet Meclisinin manevi varlığından ayrılamaz ve Cumhurbaşkanı tarafından temsil olunur.**
- Milli güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin yurt savunmasına hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı, Cumhurbaşkanı sorumludur.
- Cumhurbaşkanıınca atanan Genelkurmay Başkanı; Silahlı Kuvvetlerin komutanı olup, savaşta Başkomutanlık görevlerini Cumhurbaşkanlığı namına yerine getirir.

Milli Güvenlik Kurulu

- **Millî Güvenlik Kurulu; Cumhurbaşkanının başkanlığında, Cumhurbaşkanı Yardımcıları, Adalet, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri Bakanları, Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava kuvvetleri komutanlarından kurulur.**
- Gündemin özelliğine göre Kurul toplantılarına ilgili bakan ve kişiler çağrılıp görüşleri alınabilir.
- Millî Güvenlik Kurulu; Devletin millî güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili alınan tavsiye kararları ve gerekli koordinasyonun sağlanması konusundaki görüşlerini Cumhurbaşkanıya bildirir. Kurulun, Devletin varlığı ve bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzur ve güvenliğinin korunması hususunda alınmasını zorunlu gördüğü tedbirlere ait kararlar Cumhurbaşkanınca değerlendirilir.
- Milli Güvenlik Kurulunun gündemi; Cumhurbaşkanı yardımcıları ve Genelkurmay Başkanının önerileri dikkate alınarak Cumhurbaşkanınca düzenlenir.
- Cumhurbaşkanı katılmadığı zamanlar Milli Güvenlik Kurulu Cumhurbaşkanı yardımcısının başkanlığında toplanır.
- Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevleri Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir.

Olağanüstü hal yönetimi

- **Cumhurbaşkanı; savaş, savaşı gerektirecek bir durumun başgöstermesi, seferberlik, ayaklanma, vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışma, ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması, anayasal düzeni veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerinin ortaya çıkması, şiddet olayları nedeniyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması, tabii afet veya tehlikeli salgın hastalık ya da ağır ekonomik bunalımın ortaya çıkması hallerinde yurdun tamamında veya bir bölgesinde, süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edebilir.**
- Olağanüstü hal ilanı kararı, verildiği gün Resmî Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise derhal toplantıya çağırılır; Meclis gerekli gördüğü takdirde olağanüstü halin süresini kısaltabilir, uzatabilir veya olağanüstü hali kaldırabilir.
- Cumhurbaşkanının talebiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi her defasında dört ayı geçmemek üzere süreyi uzatabilir. Savaş hallerinde bu dört aylık süre aranmaz.
- Olağanüstü hallerde vatandaşlar için getirilecek para, mal ve çalışma yükümlülükleri ile 15 inci maddedeki ilkeler doğrultusunda temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlandıracağı veya geçici olarak durdurulacağı, hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlemlerin nasıl yürütüleceği kanunla düzenlenir.
- Olağanüstü hallerde Cumhurbaşkanı, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, 104 üncü maddenin onyedinci fıkrasının ikinci cümlesinde belirtilen sınırlamalara tabi olmaksızın Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Kanun hükmündeki bu kararnameler Resmî Gazetede yayımlanır, aynı gün Meclis onayına sunulur.
- Savaş ve mücbir sebeplerle Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplanamaması hâli hariç olmak üzere; olağanüstü hal sırasında çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri üç ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülür ve karara bağlanır. Aksi halde olağanüstü hallerde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamesi kendiliğinden yürürlükten kalkar.

III. Yargı Organları

Yargı Yetkisi ve Organları

- Yargı yetkisi **Türk milleti adına tarafsız ve bağımsız mahkemelerce kullanılan bir yetki olup kanunların dava konusu hale gelmiş somut uyuşmazlıklarda uygulanması suretiyle hukuki himaye sağlanması ve yargısal denetim yapılması biçimindeki adalet dağıtma faaliyetlerini ifade eder.**

Yargı Organları

- Anayasa'da yargı organları madde 138 ile 160 arasında düzenlenmiştir.
- Anayasa'da bazı yüksek mahkemeler ile yargı ile ilgili kuruluşlar ve yargının temel nitelikleri ayrıca ve ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir.
- **Genel hükümler** başlığı altında mahkemelerin bağımsızlığı, hâkimlik ve savcılık teminatı, hâkimlik ve savcılık mesleği, duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması, mahkemelerin kuruluşu, adalet hizmetlerinin denetimi konuları düzenlenmiştir.
- **Yüksek Yargı Mercileri** olarak ve Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay ve Uyuşmazlık Mahkemesi yer alır
- **Hâkimler ve Savcılar Kurulu** (Başkanı Adalet Bakan olan, adli ve idari yargı hakim ve savcılarının özlük işleri hakkında kararlar vermek suretiyle hakimlik teminatını gerçekleştiren özerk bir kurul) ve
- Son olarak hesap yargısını gerçekleştiren merci olarak **Sayıştay** ayrıca düzenlenmiştir

**ANAYASA'DA DÜZENLENMİŞ
TEMEL
HAK VE ÖZGÜRLÜKLER**

Hukuk sinallagmatik bir dal olup, bu dalda hak-yetki ve ödev-yükümlülük gibi birbirine karşılık gelen kavramlar yer alır.

Anayasa koyucu da anayasa hak ve özgürlüklerin karşısında ödev ve yükümlülükler yer vermiştir

HAK
yetki

ÖDEV
yükümlülük

HAK KAVRAMI

Temel Hak ve Özgürlük Kategorileri

- Hak kavramı, hukuk ile ilgili en temel kavramlardan biridir.
- Hak, kişilerin hukuk düzeni tarafından korunmaya değer bulunmuş menfaatlerini ifade eder. Kişisel bir menfaate hak olma niteliğini hukuk düzeni tarafından korunmaya değer bulunması durumu verir.
- Hukukta çeşitli hak türleri mevcut olup, haklar sahip oldukları niteliklere göre farklı ayrımlara tabi tutulmaktadır. Bu ayrımlardan biri kamusal haklar-özel haklar ayrımıdır. Anayasa'da düzenlenen haklar daha ziyade kamusal haklar mahiyetindedir
- **Kamusal haklar** ise, kamu hukukundan doğan ve bireylerin devlete karşı sahip olup ileri sürebildikleri haklardır. Kamusal haklar, negatif statü hakları, pozitif statü hakları ve aktif statü hakları olmak üzere üçe ayrılır.
- **Negatif statü hakları:** Dokunulmazlıklar olarak da adlandırılan, devlet tarafından kesinlikle aşılması ve dokunulmaması gereken bireye ait özel alanı oluşturan kamusal haklar ve özgürlüklerdir. Koruyucu haklar adı da verilen bu haklar bireyi devlete ve topluma karşı korur. Yaşam hakkı, konut dokunulmazlığı negatif statü haklarına örnektir.
- **Pozitif statü hakları:** Bireye kendi lehine devletten edim (hizmet-yardım vb.) biçiminde olumlu bir davranıştan bulunmayı isteme imkanı tanıyan kamusal haklardır. İsteme hakları adı da verilen bu haklara ekonomik ve sosyal haklar (çalışma hakkı, sosyal güvenlik hakkı, konut hakkı vb) örnek olarak verilebilir.
- **Aktif statü hakları:** Bireye devlet yönetimine katılma, devlet yönetiminde söz sahibi olma imkanı tanıyan kamusal haklardır. Katılma hakları adı da verilen bu haklar seçme ve seçilme hakları, dilekçe hakkı, siyasi parti kurma ve siyasi faaliyette bulunma hakkı gibi haklardan oluşur.

ÖDEV KAVRAMI

Anayasal Ödevler

- Ödev belli bir davranışta bulunulması veya bu davranış konusu eylemden kaçınılması biçiminde egemen güç tarafından verilen emre uyma zorunluluğu olarak tanımlanabilir.
- Hukuki ödevler çok farklı biçimlerde dir. Bu bağlamda ekonomik, sosyal, siyasal ödevlerden söz edilebilir.
- Anayasa'da devlet ve bireyler için birçok ödev düzenlenmiştir.
- Anayasa'da düzenlenmiş bireylerin haklar ve özgürlükleri devlet açısından birer ödeve karşılık gelmektedir.
- Anayasa'da bireylere de bazı ödevler yüklenmiştir. Bunlar bireyin toplum lehine katlanmak zorunda kaldığı fedakarlıklar biçimindedir. Örneğin siyasal haklar ve ödevler kısmında düzenlenmiş vatan hizmeti ile vergi ödevi bu tür ödevlerdendir.

Temel Hak ve Özgürlüklerin Anayasa'da DüzenleniŖi

- İKİNCİ KISIM
- Temel Haklar ve Ödevler (madde 12-74)

BİRİNCİ BÖLÜM

- Genel Hükümler (madde 12-16)

İKİNCİ BÖLÜM

- Kişinin Hakları ve Ödevleri (madde 17-40)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

- Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler (madde 41-65)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

- Siyasî Haklar ve Ödevler (madde 66-74)

Genel Hükümler

- Temel hak ve hürriyetlerin niteliği
- Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması
- Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması
- Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması
- Yabancıların durumu

Kişinin Hakları ve Ödevleri

- Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı
- Zorla çalıştırma yasağı
- Kişi hürriyeti ve güvenliği
- Özel hayatın gizliliği ve korunması
- Özel hayatın gizliliği
- Konut dokunulmazlığı
- Haberleşme hürriyeti
- Yerleşme ve seyahat hürriyeti
- Din ve vicdan hürriyeti
- Düşünce ve kanaat hürriyeti
- Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti
- Bilim ve sanat hürriyeti
- Basın ve yayımla ilgili hükümler
- Basın hürriyeti
- Süreli ve süresiz yayın hakkı
- Basın araçlarının korunması
- Kamu tüzelkişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı
- Düzeltme ve cevap hakkı
- Toplantı hak ve hürriyetleri
- Dernek kurma hürriyeti
- Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı
- Mülkiyet hakkı
- Hakların korunması ile ilgili hükümler
- Hak arama hürriyeti
- Kanunî hâkim güvencesi
- Suç ve cezalara ilişkin esaslar
- İspat hakkı
- Temel hak ve hürriyetlerin korunması

Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler

- Ailenin korunması ve çocuk hakları
- Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi
- Kamu yararı
 - Kıyılardan yararlanma
 - Toprak mülkiyeti
 - Tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması
 - Kamulaştırma
 - Devletleştirme ve özelleştirme
- Çalışma ve sözleşme hürriyeti
- Çalışma ile ilgili hükümler
 - Çalışma hakkı ve ödevi
 - Çalışma şartları ve dinlenme hakkı
 - Sendika kurma hakkı
 - Sendikal faaliyet
- Toplu iş sözleşmesi, grev hakkı ve lokavt
 - Toplu iş sözleşmesi ve toplu sözleşme hakkı
 - Grev hakkı ve lokavt
- Ücrette adalet sağlanması

- **Sağlık, çevre ve konut**
 - Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması
 - Konut hakkı
- **Gençlik ve spor**
 - Gençliğin korunması
 - Sporun geliştirilmesi ve tahkim
- **Sosyal güvenlik hakları**
 - Sosyal güvenlik hakkı
 - Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler
 - Yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşları
- **Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması**
- **Sanatın ve sanatçının korunması**
- **Devletin iktisadî ve sosyal ödevlerinin sınırları**

Siyasî Haklar ve Ödevler

- Türk vatandaşlığı
- Seçme, seçilme ve siyasî faaliyette bulunma hakları
- Siyasî partilerle ilgili hükümler
 - ❑ Parti kurma, partilere girme ve partilerden ayrılma
 - ❑ Siyasî partilerin uyacakları esaslar
- Kamu hizmetlerine girme hakkı
 - ❑ Hizmete girme
 - ❑ Mal bildirimi
- Vatan hizmeti
- Vergi ödevi
- Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı

Ders sonu

**iyi
haftalar!**

